

FREGE, FÖRELÄSNINGSANTECKNINGAR HT17 IB

A. MENING OCH SANNINGSVÄRDE HOS IDENTITETSPÅSTÅENDE

Freges analys av identitetspåståenden

antag att namn A står för objekt a och namn B står för objekt b

antag att a och b är distinkta

satsen "A är A" (och likaså "B är B") är sann men tautolog, eftersom den säger att objekt a är identiskt med a, dvs. a är självidentiskt

och

satsen "A är B" är informativ men falsk, eftersom den säger att två skilda object är identiska

Kan ett identitetspåstående vara informativt och samtidigt sant?

EX.

'LASSE [BUSSHÅLLPLATSEN] ÄR HERR SVENSSON [BANKEN]'

A=LASSE

B=HERR SVENSSON

A≠B

MEN NAMNEN A OCH B STÅR BÅDA FÖR INDIVID a

a=LASSE SVENSSON

Vi antar att egennamn har både mening och referens.

B. MENING (*Sinn*) OCH REFERENS (*Bedeutung*)

REFERENS HOS EGENNAMN

INDIVIDEN, ELLER OBJEKTET, SOM NAMNET HÄNVISAR TILL

MENING HOS EGENNAMN

MENINGEN ÄR DET SPECIFIKA SÄTT PÅ VILKET EGENNAMNET A
HÄNVISAR TILL INDIVIDEN a

a FRAMSTÄLLS PÅ ETT VISST SÄTT FÖR TALAREN

MENINGEN BESTÄMMER REFERENSEN ENTYDIGT

GENOM ATT ÅTERGE, ELLER BESKRIVA, EN ASPEKT HOS
INDIVIDEN

DISTINKTIONEN MELLAN MENING OCH REFERENS FÖRKLARAR BL
A HUR

- **NAMN PÅ ICKE-EXISTERANDE OBJEKT**

EX. JULTOMTEN

- **NEGATIVA EXISTENSPÅSTÅENDEN**

EX. LOCH NESS FINNS INTE

KAN VARA MENINGSFULLA

NOTERA ATT DET ÄR NÖDVÄNDIGT ATT EGENNAMNET HAR
REFERENS FÖR ATT DEN SATS NAMNET INGÅR I SKA REFERERA
TILL DET SANNA ELLER DET FALSKA;

SATSREFERENS FÖRUTSÄTTER FÖREKOMST AV REFERENS HOS
SATSDELARNA

C. PREDIKAT OCH SATS

PREDIKAT

ÄR OFULLSTÄNDIGA SYMBOLER

ETT PREDIKATS MENING ÄR EN FUNKTION SOM TILLORDNAR
NAMN TILL PREDIKATET

PREDIKAT REFERERAR TILL BEGREPP

BEGREPP ÄR OFULLSTÄNDIGA: DE ÄR FUNKTIONER FRÅN
INDIVIDER TILL SANNINGSVÄRDEN

SATS

EN SATS ÄR INTE EN RAD AV ORD, UPPRÄKNADE ETT EFTER ETT
ANNAT UTAN INBÖRDES SAMMANHANG;

ORDEN I EN SATS KOMBINERAS ENLIGT BESTÄMDA REGLER.

SPRÅKET ÄR SYSTEMATISKT.

NAMN FYLLER PREDIKAT, OCH TILLSAMMANS BILDAR NAMN OCH
PREDIKAT EN SATS.

EN SATS UTTRYCKER EN TANKE (en proposition)

EN SATS REFERERAR TILL ETT SANNINGSVÄRDE (det Sanna eller det
Falska)

GENOM ATT PÅSTÅ EN SATS FÄLLER TALAREN ETT OMDÖME

D. IDÉER, FÖRESTÄLLNINGAR, MENTALA BILDER

FREGE ARGUMENTERAR MOT ANTAGANDET ATT SPRÅKLIG MENING UTGÖR EN SORTS IDÉER ELLER FÖRESTÄLLNINGAR I TALARNAS MEDVETANDE

1. KOMMUNICERBARHET

ETT UTTRYCK *U*:S MENING KAN FÖRSTÅS AV VARJE KOMPETENT TALARE AV DET SPRÅK SOM *U* TILLHÖR.

ALLA TANKAR (PROPOSITIONER) ÄR I PRINCIP KOMMUNICERBARA. MENING ÄR OBEROENDE AV TID OCH RUM, VARIERAR INTE MED TALARNA.

MENTALA TILLSTÅND EXISTERAR I TID OCH RUM OCH ÄR KNUTNA TILL PERSONEN SOM HAR DEM.

ALLTSÅ, MENING ÄR INTE IDENTISK MED MENTALA TILLSTÅND.

2. RELATIONEN MELLAN IDÉ OCH MENING ÄR INTE ENTYDIG

EN IDÉ I KAN MOTSVARA FLERA MENINGAR

EN MENING M KAN MOTSVARA FLERA IDÉER

IDÉER ÄR PRIVATA

MENING ÄR 'OFFENTLIG'

OBJEKTIV

INTERSUBJEKTIV

MENINGAR ÄR ALLMÄNBEGREPP, ELLER UNIVERSALIER

EX. MÅNEN SEDD GENOM TELESKOP

DEN OPTISKA BILDEN I TELESKOPET FRAMSTÄLLER MÅNEN PÅ ETT VISST BESTÄMT SÄTT FÖR ALLA SOM TITTAR PÅ MÅNEN VIA TELESKOPET, OCH DEN FUNGERAR DÄRMED UNGEFÄR SOM SPRÅKLIG MENING.

TITTARNAS NÄTHINNEBILDER (PÅ RETINAN) ÄR INDIVIDUELLA (KANSKE T O M PRIVATA) OCH VARIERAR SINSMELLAN, PÅ SAMMA SÄTT SOM TITTARNAS IDÉER OM MÅNEN ÄR SKILJER SIG ÅT.

E. TRE PRINCIPER OM SPRÅKETS FUNKTION

1. SUBSTITUTIONSPRINCIPEN (EXTENSIONALITETSPRINCIPEN)

EN SATSDEL KAN BYTAS UT MOT EN SATSDEL SOM HAR SAMMA REFERENS SOM DEN FÖRSTA SATSDELEN UTAN ATT SATSENS REFERENS (SANNINGSVÄRDE) ÄNDRAS.

EGENNAMN

EX.

'LASSE TALAR LÅNGSAMT' ÄR SANN

'LASSE' OCH 'SVENSSON' REFERERAR TILL SAMMA INDIVID

'SVENSSON TALAR LÅNGSAMT' ÄR SANN

SANNINGSVÄRDE

EX.

'LASSE ARBETAR PÅ POSTEN OCH GRÄS ÄR GRÖNT' ÄR SANN

BÅDE 'GRÄS ÄR GRÖNT' OCH 'SNÖ ÄR VIT' REFERERAR TILL DET SANNA

'LASSE ARBETAR PÅ POSTEN OCH SNÖ ÄR VIT' ÄR SANN

DOCK: DET FINNS UNDANTAG

ANTAG ATT LISA TROR ATT LASSE OCH SVENSSON ÄR OLIKA PERSONER, OCH ATT SVENSSON (MEN INTE LASSE) ÄR BANKCHEF: SATSEN 'LISA TROR ATT SVENSSON ÄR BANKENS CHEF' ÄR SANN MEN SUBSTITUTIONSPRINCIPEN FUNGERAR INTE: 'LISA TROR ATT LASSE ÄR BANKENS CHEF' ÄR FALSK

INDIREKT TAL ÅTERGER EN PERSONS ATTITYD TILL EN PROPOSITION p (tro, önska, hoppas att p)

p FÖREKOMMER INDIREKT I SATSEN

FREGE HÄVDAR ATT I INDIREKTA KONTEXTER UTGÖRS SATSENS REFERENS INTE AV DESS SANNINGSVÄRDE, UTAN AV DESS TANKE (MENING). DET INNEBÄR ATT SUBSTITUTIONSPRINCIPEN GÄLLER: I INDIREKT TAL TILLÅTS UTBYTE AV LIKVÄRDIGA UTTRYCK ENBART OM SATSENS MENING BEVARAS.

2. KOMPOSITIONALITETSPRINCIPEN

BETYDELSEN HOS HELHETEN ÄR EN FUNKTION AV BETYDELSEN HOS DELARNA OCH DERAS KOMPOSITIONSSÄTT (i enlighet med språkets regler)

GÄLLER PRINCIPEN MENING ELLER REFERENS?

OM DEN ANTAS GÄLLA REFERENS, SÅ KORRESPONDERAR DEN
MOT SUBSTITUTIONSPRINCIPEN

OM DEN ANTAS GÄLLA MENING, SÅ KOMPLETTERAR DEN
SUBSTITUTIONSPRINCIPEN

3. KONTEXTPRINCIPEN

ETT UTTRYCKS BETYDELSE BESTÄMS (SVAGARE: BEROR) AV DET SAMMANHANG UTTRYCKET INGÅR I

GÄLLER KONTEXTPRINCIPEN REFERENS ELLER MENING?

KONTEXTPRINCIPEN OCH KOMPOSITIONALITETSPRINCIPEN TYCKS MOTSÄGA VARANDRA. HAR ATOMÄRA UTTRYCK EN BESTÄMD MENING ELLER BESTÄMS DERAS MENINGEN NÄR DE FÖREKOMMER I KOMBINATION MED ANDRA ATOMÄRA UTTRYCK?

EN SATSDELS MENING ÄR OBEROENDE AV MENINGEN HOS ÖVRIGA DELAR AV SATSEN; MENINGEN ÄR BESTÄMD.

HUR EN SATSDEL FUNGERAR BESTÄMS I SAMMANHANG MED ÖVRIGA DELAR I SATSEN:

EX. REFERENSEN HOS EN SATSDEL SOM FÖREKOMMER I INDIREKT TAL UTGÖRS AV UTTRYCKETS MENING

F. MENINGSBEGREPPET HAR FLERA OLIKA ROLLER I FREGES TEORI

MENING

- BESTÄMMER REFERENS (SEMANTISK)
- UTGÖR KOGNITIVT INNEHÅLL (EPISTEMISK)
- UTGÖR TANKEOBJEKT (METAFYSISK)
- ÄR SANNINGSVÄRDESBÄRARE (LOGISK)
- UTGÖR REFERENS I INDIREKT TAL

...